

Alle kouluikäisen terveen lapsen isän toivo ja siihen yhteydessä olevat tekijät

SANNA NIEMINEN

TtM, terveysneuvonnan johtaja

Avoterveydenhuolto
Nurmijärven kunta

PÄIVI ÅSTEDT-KURKI

THT, professori

Tampereen yliopisto
Terveystieteiden yksikkö, Hoitotiede
PSHP, yleishallinto

JARI KYLMÄ

FT, dosentti, yliopistonlehtori

Tampereen yliopisto
Terveystieteiden yksikkö, Hoitotiede

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata alle kouluikäisten terveiden lasten isien toivoa heidän omasta näkökulmastaan. Tutkimusaineisto muodostui 10 isän avoimesta yksilöhaastattelusta. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Isien toivo on myönteisen isyyden toivoa, joka tarkoittaa lapsen saamisen toivoa sekä tunnetta hyvänä isänä olemisesta. Isien toivo on havaittavaa toivoa, joka on konkreettisesta vuorovaikutuksellisesta läsnäolosta lapsen arjessa, arkielämän asioiden monipuolista näkemistä, parisuhteen säilymistä, toivoa hyvän ja terveen elämän suuntaajana ja toivon olemista läsnä aina. Isien toivo on ajatuksellista toivoa, joka on sisäistä, uskonnollista ja paremman tulevaisuuden toivoa sekä toivottomuuden ja epätoivon kautta tulevaa toivoa. Isien toivoa vahvistavat isän myönteiset ominaisuudet, perheen yhteisöllisyys, elämän tasapainoisuus ja hyvät toimeentulon mahdollisuudet. Isien toivoa heikentävät isän kielteiset ominaisuudet, perheen sisäiset vaikeudet, elämän muutokset ja toimeentulon epävarmuus.

Tutkimus tuottaa uutta hoitotieteellistä tietoa alle kouluikäisten terveiden lasten isien toivosta. Tulokset laajentavat aiempia toivon määrittelyä ja niitä voidaan hyödyntää perheiden ter-

ABSTRACT

Father's hope of healthy under school-aged children and factors associated with it

Sanna Nieminen, RN, MNsc, Director of Health Counselling, Nurmijärvi Municipal Päivi Åstedt-Kurki, RN, PhD, Professor, University of Tampere, School of Health Sciences, Nursing Science, Pirkanmaa Hospital District, General Administration

Jari Kylmä, RN, PhD, Adjunct Professor, University of Tampere, School of Health Sciences, Nursing Science

The purpose of this study was to describe father's hope of healthy under school-aged children. The data were collected by interviewing 10 fathers. Inductive content analysis was used to analyze the data.

Three dimensions of hope emerged: hope of a positive fatherhood, which included the birth of one's own child and father's positive feelings related to being a father; perceptible hope, which consisted of concrete presence in the everyday life of one's child, being able to see the multidimensionality of everyday life, continuance of one's intimate relationship with one's spouse, hope as a guide to healthy lifestyle and the presence of hope in everyday life; conceptual hope implying internal hope, religious hope, hope of a better future but also the new hope rising from hopelessness and despair. Father's positive attributes, sense of community in the family, balance in life, and good possibilities of income strengthened father's hope. Whi-

veyden edistämisen ja hoitotyön interventioiden kehittämisessä ennalta ehkäisevässä terveydenhuollossa.

Avainsanat: isä, isyys, toivo, laadullinen tutkimus

le father's negative attributes, difficulties in the family, changes in life and the insecurity of income reduced the hope of the father.

This study produced new knowledge on fathers' hope of healthy under school-aged children. These results expand the previous definitions of hope in nursing science and this conceptualization can be utilized in the health promotion of families and in the development of nursing interventions in preventive health care.

Key words: father, paternity, hope, qualitative research

Mitä tutkimusaiheesta jo tiedetään?

- Isän toivoa on tutkittu aiemmin molempien vanhempien toivon tutkimuksen yhteydessä liittyen lapsen sairastumiseen tai lapsen pitkäaikaiseen sairauteen, mutta tietoa terveiden lasten isien toivosta ei ole saatavilla.
- Toivo on isän henkilökohtainen voimavara, jonka avulla hän asettaa tavoitteita ja saavuttaa niitä sekä jaksaa vaikeina aikoina.

Mitä uutta tietoa artikkeli tuo?

- Tutkimus tuottaa uutta tietoa alle kouluikäisten terveiden lasten isien toivosta.
- Tutkimus tuottaa uuden tavan käsitteellistää toivon ilmiö: isän toivo koostuu myönteisen isyyden toivosta, havaittavasta toivosta sekä ajatuksellisesta toivosta.

Mikä merkitys tutkimuksella on hoitotyölle ja hoitotieteelle?

- Tutkimuksessa on tuotettu uusi tapa käsitteellistää toivon ilmiö, jota voidaan hyödyntää hoitotyössä ja hoitotieteessä.
- Tutkimuksessa tunnistettujen isien toivon yhteydessä olevia tekijöiden pohjalta voidaan suunnitella isän ja perheen terveyttä edistäviä interventioita.

Tutkimuksen lähtökohdat

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata alle kouluikäisten terveiden lasten isien toivoa heidän omasta näkökulmastaan. Tässä tutkimuksessa isällä tarkoitetaan lapsen biologista isää ja isyydellä huolehtivaa ja emotionaalista isyyttä. Lapsen terveys perustuu tässä tutkimuksessa isien oman tulkintaan lapsen terveydestä. Tietoa isien toivosta tarvitaan, koska toivo on ihmisen perusvoimavara (Kylmä 2000, Lloyd & Hastings 2009, Jumisko ym. 2011), ja se kytkeytyy elämänlaatuun ja hengellisyys (Tikkanen 2012). Tietoa tarvitaan isien terveydenedistämi-

seen sekä toivon ilmiön hoitotieteellisen tietoperustan kehittämiseen. Isien voimavarojen tukeminen terveyden edistämässä on tärkeää pyrittäessä vaikuttamaan isien ja perheiden hyvinvointiin.

Isien toivoa on tutkittu kansallisesti ja kansainvälisesti vähän. Aikaisempi isien toivon tutkimus on kohdentunut eri tieteenaloilla molempien vanhempien toivon tutkimuksiin, joissa toivoa on tutkittu lapsen tai muun läheisen vakavan sairauden yhteydessä. Tutkimuksen kirjallisuuskatsaus toteutettiin 2012 CINAHL- ja MEDLINE-tietokannoista sekä käsikirjoituksen kirjoitusvaiheessa 2013 CINAHL-, MEDLINE- ja

PsycINFO-tietokannoista. Lisäksi tehtiin manuaalisia hakuja. Mukaanottokriteereinä pidettiin tutkimuksen kohdentumista isien toivoon.

Toivo on isille merkittävä, koska se auttaa heitä jaksamaan lapsen vakavan sairauden aikana (Patistea ym. 2000, Chou ym. 2009) muun muassa auttamalla kohtaamaan pelkoa ja surua (Nicholas ym. 2009). Toivo on myös yhteydessä kehitysvammaisten lasten isien hyvinvointiin (Lloyd & Hastings 2009). Toivo liittyy vahvasti vanhempien ongelmanratkaisutaitoihin, psyykkiseen terveyteen, selviytymiseen, masennusoireista toipumiseen ja tavoitteiden saavuttamisen tunteeseen (Kashdan ym. 2002).

Vanhempien toivo vaihtelee lapsen sairauden eri vaiheissa (Maxton 2008). Vastasyntyneiden keskoslasten isien toivo vahvistui, kun saatiin varmuus lapsen selviämisestä (Tronchin & Tsunehiro 2006). Rehellisen tiedon saaminen keskoslapsen tilanteesta vahvisti myös vanhempien toivoa (Kavanaugh ym. 2005). Isien toivo vahvistui heidän saadessaan olla tiiviisti läsnä kehitysvammaisen lapsensa jokapäiväisessä elämässä ja hoidossa (Huang ym. 2012). Isien odotukset lapsen vammaisuuden paranemisesta sekä isien vahva henkilökohtainen usko, vahvistivat myös isien toivoa. Isien toivo kohdistui siihen, että heidän vammaiset lapsensa voisivat tuntea olevansa rakastettuja ja kelvollisia (Huang ym. 2012). Ylivilkkaushäiriöisen (ADHD) lapsen vanhempien toivo vahvistui, kun lapsi ja perhe kykenevät selviytymään elämästä (Moen ym. 2011). Koliikkivauvan vanhempien toivo vahvisti puolestaan lapsen rauhoittuminen (Landgren & Hallström 2010) ja isien toivoa vahvisti vanhemmuuden jatkuvuuden tunne (Morfei ym. 2001). Vanhempien toivoa vahvisti myös se, että diagnostisia kysymyksiä käsiteltiin avoimen yhteistyön hengessä (Mulligan ym. 2012) ja heidät otetaan mukaan tehtäessä sairaan lapsen hoitopäätöksiä (Carnevale 2004).

Aikaisempi isien toivon tutkimus on keskittynyt eri tavoin sairaiden lasten isien ja vanhempien toivon tutkimukseen. Koska aikaisempaa tutkimusta ei ole terveiden lasten isien toivosta, metodiksi valittiin kuvai-

leva laadullinen tutkimus (Sandelowski 2000).

Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata alle kouluikäisten terveiden lasten isien toivoa heidän omasta näkökulmastaan.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Mitä toivo on isien kuvaamana?
2. Mitkä tekijät vahvistavat isien toivoa?
3. Mitkä tekijät heikentävät isien toivoa?

Aineisto ja menetelmät

Aineistonkeruu ja tutkimukseen osallistujat

Tutkimuksen yhteistyökumppanina toimi Miessakit ry, jolta anottiin tutkimuslupa. Aineistonkeruusta informoitiin Miessakit ry:n netti- ja Facebook-sivuilla sekä yhdistyksen ryhmätilaisuuksissa. Tutkimukseen haettiin alle kouluikäisten terveiden lasten isiä. Rajaus alle kouluikäisiin terveisiin lapsiin tehtiin metodisin perustein, koska tutkimukseen haluttiin kohtuullisen homogeeninen ryhmä isiä (Marshall & Rossman 1999, Ko ym. 2014).

Tutkimusaineisto kerättiin avoimilla yksilöhaastatteluilla 2013 (Kylmä & Juvakka 2012). Tutkimushaastattelujen pohjana olivat tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset, joita tarvittaessa tarkennettiin haastattelujen esille tuomien näkökulmien perusteella. Laadullisessa tutkimuksessa osallistujien määrä on tyypillisesti pienehkö (Kutzel 1999) ja tähänkin tutkimukseen osallistui yhteensä 10 isää. Aineiston keruu lopetettiin siinä vaiheessa, kun oleellista uutta tietoa isien toivosta ei enää ilmennyt (Kylmä & Juvakka 2012).

Isien iät vaihtelivat 32–50 vuoden välillä keskiarvon ollessa 41 vuotta. Lasten ikien keskiarvo oli viisi vuotta. Lapsista tyttöjä oli viisi ja poikia 11. Isistä seitsemän oli parisuhteessa ja kolme oli eronnut. Yhteishuoltajuus oli kahdeksalla isällä, yksi isä oli

yksinhuoltaja ja yhden isän huoltajuus oli epäselvä. Isistä kuusi oli suorittanut korkea-koulututkinnon ja neljä ammattitutkinnon. Isistä seitsemän oli töissä, kaksi työllistymässä ja yksi työttömänä.

Aineiston analyysi

Haastattelut analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä (Graneheim & Lundman 2004) kuvailevan laadullisen tutkimuksen periaattein, jossa korostuu analyysin tekeminen lähellä aineistoa niin, että tutkittavaa ilmiötä kuvataan jokapäiväisessä kielenkäytössä olevilla käsitteillä (Sandelowski 2000). Tässä tutkimuksessa se tarkoitti sitä, että analyysissa hyödynnettiin isien omia toivon liittämiä käsitteitä.

Aineiston analyysiä ohjasivat tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset. Aineisto luettiin läpi useita kertoja sisältöön tutustumisen ja kokonaiskuvan muodostamisen vuoksi (Eskola & Vastamäki 2007, Kylmä & Juvakka 2012). Tämän jälkeen aineistosta poimittiin kaikki tutkimuskysymyksiin vastaavat ajatuskokonaisuudet, jotka pelkistettiin (Eskola & Vastamäki 2007, Kohlbacher 2006). Pelkistykksiä kertyi yhteensä 673 kappaletta. Sisällöllisesti samankaltaiset pelkistykset ryhmiteltiin ja muodostettiin alaluokat, jotka nimettiin niin, että luokan nimi kattoi kaikki siihen kuuluvat pelkistykset. Alaluokkia syntyi yhteensä

37. Sisällöllisesti samankaltaisten alaluokkien yhdistämisen tuloksena syntyi yhteensä 11 kolmeen tutkimuskysymykseen vastaavaa yläluokkaa. (Ks. Taulukko 1 ja kuviot 1, 2 ja 3.)

Tutkimustulokset

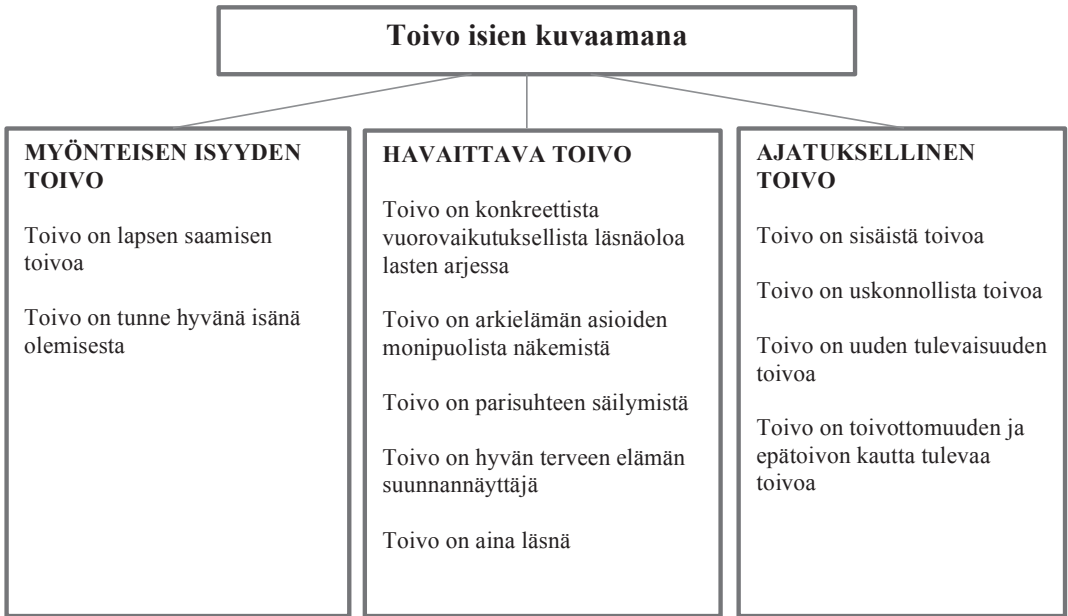
Isän toivo

Myönteisen isyyden toivo on lapsen saamisen toivoa ja hyvänä isänä olemisen tunteita. Isät kuvasivat lapsen saamiseen, syntymään, adoptioon sekä lapsettomuushoitoihin liittyvää toivoaan esimerkiksi seuraavasti: *”Et kyl mä nyt ebkä kun mietin ni kyl se adoption ympärillä jotenkin se toivo on.”* Toivo on hyvänä isänä olemisen tunteita, kuten odotuksen, toiveiden, isän omien virheiden lapsiin siirtymättömyyden, hyvän vanhemmuuden, lapsissa jatkuvan tulevaisuuden sekä ilon, voiman, onnellisuuden, ihmisenä vahvistumisen, luottamuksen, selviytymisen ja pelon hallinnan tunteita. Onnellisuuden tunteena koettua toivoa kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Hetkessä läsnä olevasta toivosta mä käytäisin nimitystä onnellisuus.”*

Havaittava toivo on konkreettista vuorovaikutuksellista läsnäoloa lasten arjessa. Se on arkielämän asioiden monipuolista näkemistä, parisuhteen säilymistä, hyvän

Taulukko 1. Esimerkki aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä yhden yläluokan osalta.

Esimerkki alkuperäisilmaisusta	Esimerkki pelkistyksestä	Esimerkki alaluokasta	Esimerkki yläluokasta
”tietysti ennen syntymää toivo liittyi siihen että esikoista yritettiin aika pitkään”	Toivo lapsen odottamisen alkamisesta	Toivo on lapsen saamisen toivoa	Myönteisen isyyden toivo
”et kyl mä nyt ehkä kun mietin ni kyl se välillä adoption ympärillä jotenkin se toivo on”	Toivo on adoption ympärillä		
”toivo on hyvä isyys joka voi näyttäytyä monella tapaa”	Toivoa on hyvän isyyden monet ulottuvuudet	Toivo on tunne hyvänä isänä olemisesta	
”ei ainakaan kovin hyvänä isänä jaksaa olla jos kokee et lasten suhteen ei oo mitään toivoo”	Hyvänä isänä oleminen on vaikeaa ilman toivoa		

Kuvio 1. Toivo isien kuvaamana.

terveen elämän suunnannäyttäjää ja aina läsnä oleva. Toivoa vuorovaikutuksena lasten kanssa kuvattiin seuraavasti: *”Se on positiivista toivoa, että lasten oivalluksista näkee heidän mieltävän uusia asioita.”* Arkielämän asioiden monipuolisella näkemisellä isät tarkoittivat lasten menestymistä koulussa, positiivista kehitystä, terveenä pysymistä, hyvää elämää ja halua nähdä asioita monipuolisesti. Lasten hyvän elämän toivoa kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Tällä hetkellä se toivo on jotakin hyvää elämää. Kyllä se, että mä toivon lapsilleni hyvää elämää on paljon konkreettisempaa ja isompaa, kun aikaisemmin.”*

Parisuhteen säilymisellä isät tarkoittivat toivon edistävän parisuhteen jatkumista ja auttavan luovuttamasta parisuhteesta. Toivo on hyvän terveen elämän suunnannäyttäjää, joka tarkoittaa positiivista elämänsentettä, syytä elää hyvää ja tavoittelemisen arvoista elämää. Isät määrittivät toivoaan sairauden kautta, esimerkiksi seuraavasti: *”Sairastumisen kautta sitä määrittelee, lähipiirissä*

epätoivon ja sairauden kautta.” Isien toivo on läsnä päivittäin, tässä hetkessä ja tulevaisuudessa.

Ajatuksellinen toivo on sisäistä, uskonnollista ja uuden tulevaisuuden toivoa sekä toivottomuuden ja epätoivon kautta tulevaa toivoa. Sisäinen toivo on isän unelmia ja ajattelua sekä sisään rakennettua ja ulkoapäin vahvistettavissa olevaa toivoa. Se on elämän pohjavirta, joka liittyy uskoon ja rakkauteen. Uskonnollinen toivo on kuoleman jälkeisen elämän toivoa, jota kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Toivon, et olis kuoleman jälkeistä elämää, et vois tavata isäni. Se on varmaan sitä uskonnollista toivoa. Toivo siitä, et tapaan isäni vielä joskus.”*

Uuden tulevaisuuden toivo on mielekkään tulevaisuuden suunnittelun toivoa sekä tulevaisuuden uskoa ja voimaa. Se on menettämisen kautta tulevaa uutta toivoa. Isien toivo tulee esiin toivottomuuden ja epätoivon kautta ja toivon menettäminen on arvaamatonta. Toivottomuuden kautta olemassa olevaa toivoa kuvattiin esimerkik-

si seuraavasti: *”On aina ollut sellanen tulevaisuuden toivo ja usko. Toivo on ollut olemassa jotenkin toivottomuuden kautta. Jos kokee, et on toivoa, mut välillä on tullut sitä epätoivoa.”*

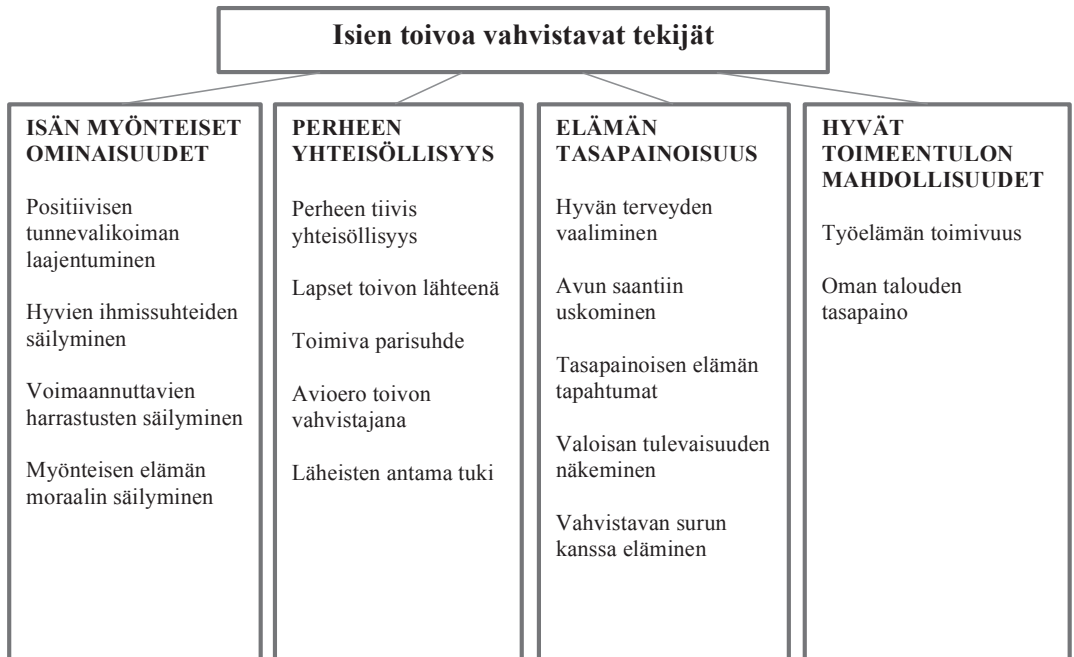
Isien toivoa vahvistavat tekijät

Isän myönteiset ominaisuudet. Isien toivoa vahvistivat positiivisen tunnevalikoiman laajentuminen, hyvien ihmissuhteiden ja voimaannuttavien harrastusten sekä myönteisen elämän moraalien säilyminen. Toivoa vahvistavaa positiivisen tunnevalikoiman laajentumista isät kuvasivat isäksi tulemisen, isyydessä onnistumisen ja lapsen huoltajuuden saamisen kautta. Nämä sisälsivät isän ymmärryksen omista kyvyistään, uskon itseensä, oman tiedon tunnistamisen, tiedostamisen tason syvenemisen, omat tavoitteet ja haaveet sekä oman ikääntymisen hyväksymisen. Haaveita toivon vahvistajana kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Haaveet*

lisää toivoa. Kyllä niiden haaveiden eteen tarvii jotaki tehdä. Ei mitään toivomalla tule, et niitä kohti pitää kulkee.”

Isien toivoa vahvistivat perheen sisäiset hyvät ihmissuhteet, pitkäaikaiset ystävyys-suhteet, työtoverisuhteet, ammattiauttajasuhteet sekä muut hyvät sosiaaliset suhteet. Isät kokivat suhteen lapseensa tuovan onnellisuutta ja antavan energiaa sekä vahvistavan toivoa: *”Toivo vahvistuu yleisestä onnellisuudesta ja siitä lapsesta saadusta energiasta.”* Voimaannuttavat harrastukset, kuten kirjoittaminen, kulttuuri, urheilu ja järjestötoiminta vahvistivat isien toivoa.

Myönteisen elämän moraalien säilyminen vahvisti isien toivoa arkisten asioiden sujumisen, totuuksien julkitulemisen, asioiden aikaansaamisen ja niiden tasapainottumisen kautta. Asioiden tasapainottamista kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Vahvistavat tekijät tasapainottavat heikentäviä tekijöitä. Mun elämässä asiat ovat jostain syystä menny niin, että ne on aina tasapainottunut.”*

Kuvio 2. Isien toivoa vahvistavat tekijät.

Perheen yhteisöllisyys. Isien toivoa vahvistivat perheen tiivis yhteisöllisyys, lapset, toimiva parisuhde ja läheisten antama tuki. Myös avioero saatettiin kokea toivon vahvistajana. Perheen tiivis yhteisöllisyys, kuten perheen kanssa yhdessä tekeminen, ruokaileminen, oleminen, yhteiset lomamatkat, sisäiset sopimukset, vakaa perhetilanne ja sukuun kuuluminen vahvistivat isien toivoa. Lapset vahvistivat isän toivoa iloisuudellaan, liikkumisellaan, kehittyemisellään, innostumisellaan, osoittamallaan luottamuksella sekä omien ihmissuhteidensa kautta. Isän usko lapsiinsa ja tärkeyden tunne vahvistivat isän toivoa. Isän tärkeyden tunnetta lapsilleen kuvattiin näin: *”Toivoa vahvistaa isot ja pienet asiat, lasten ilo. Huomaa, miten iloisia ne on. Pienempi on sanonu, et isän syli on paras paikka maailmassa.”*

Isien toivo vahvistuu toimivan parisuhteen avulla, johon kuvattiin sisältyvän vaimon löytyminen, parisuhteen toimivuus, usko parisuhteeseen ja yhteenkuuluvuuden tunne. Toimivaa ja hyvää parisuhdetta kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Avio puolison kanssa parisuhde, joka on ollut ihan alusta saakka oikeestaan hämmästyttävä, onnellinen ja hyvä ja tuntuu edelleenkin toimivalta. Se on tärkein näistä ihmissuhteista ja vahvistaa toivoa.”* Läheisten ihmisten, kuten omien vanhempien antaman tuki ja apu vahvistivat isien toivoa. Myös avioero tuli esille toivoa vahvistavana tekijänä. Sitä kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Avioero on ollut vahvistava heti alusta asti. Oon ajatellu et tää on pakko kääntää et tää on vahvistava.”*

Elämän tasapainoisuus. Isien toivoa vahvistivat hyvän terveydentilan vaaliminen, avun saantiin uskomisen, tasapainoisen elämän tapahtumat, valoisan tulevaisuuden näkeminen ja vahvistavan surun kanssa eläminen. Oma ja läheisten tasapainoinen terveydentila, henkinen ja fyysinen terveys, alkoholista luopuminen sekä oman ruokavalion pohtiminen ovat asioita, joilla on isän toivoa vahvistava vaikutus. Usko avunsaantiin terveysongelmissa, erilaiset elämän tapahtumat, elämän suunnittelu ja tasapainossa pysyminen sekä hyvä elämän laatu vahvistivat isien toivoa. Tulevaisuuden

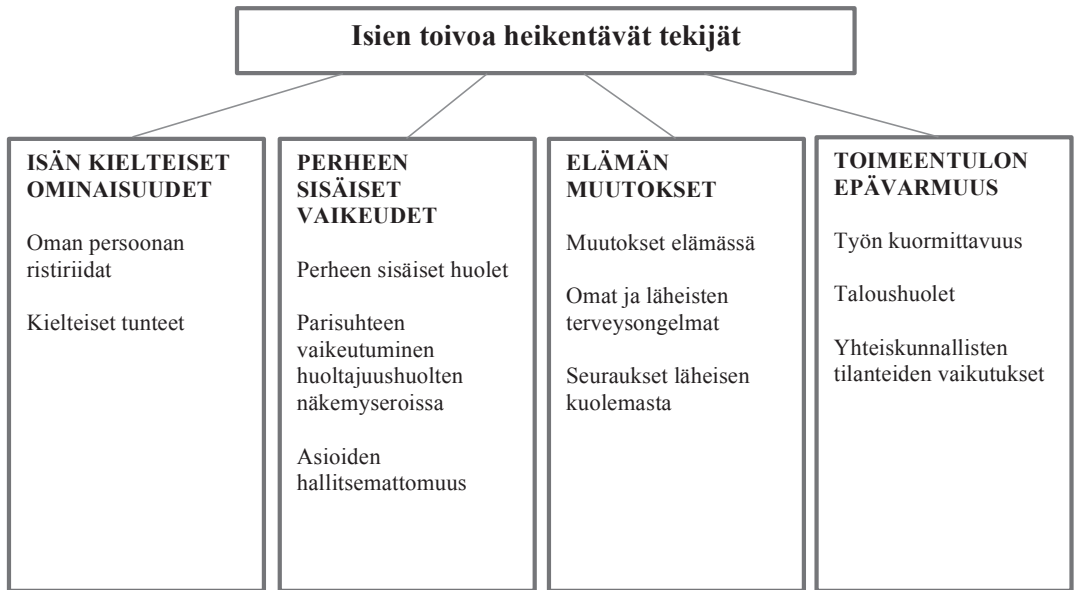
näkeminen positiivisena mahdollisuutena ja surun muuttuminen elämää vahvistavaksi tekijäksi, opettivat suhteuttamaan asioita ja antamaan selviytymisen tunteen, jonka avulla toivo vahvistui. Tätä kuvattiin seuraavasti: *”Tänä päivänä suru näkyy vahvuutena. Se on tehnyt musta karkastun teräksen. Ku on käsitelty noin suuren surun ni mistä vaan voi selvitä.”*

Hyvät toimeentulon mahdollisuudet.

Isien toivoa vahvisti työelämän toimivuus ja oman talouden tasapainossa pysyminen. Työelämän toimivuus vahvisti toivoa ammattiin suuntautumisen, työssä jaksamisen, työjoustojen, hyvän palkan, työpaikan vaihtamisen, töiden riittämisen sekä työ- ja perhe-elämän tasapainottamisen kautta. Työn ja perhe-elämän tasapainoa kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Ku tykkää työstään tarpeeks, niin se ei rasita sitä liikaa. Et vaikka se olis raskas työ, ni ku siitä tykkää tarpeeks ja se ei heikennä sitä perheen elämää ja sen takia se vahvistaa sitä toivoa.”* Oman talouden tasapainossa pysyminen, kuten työstä tuleva rahallinen turvallisuus, työpaikan säilyttäminen, perheen elättäminen työnteolla ja kotitalouden vakaan tilanteen antama liikkumavara, vahvistavat isien toivoa.

Isien toivoa heikentävät tekijät

Isän kielteiset ominaisuudet. Toivoa heikentäviä isän kielteisiä ominaisuuksia olivat oman persoonan ristiriidat ja kielteiset tunteet. Oman persoonan ristiriidat, kuten miehenä olemisen vaikeus avioerotilanteessa, lapsuudessa koettu perheväkivalta, pessimistinen ajattelutapa ja oman rajallisuuden tiedostaminen, heikensivät toivoa. Isän kielteisiä toivoa heikentäviä tunteita ovat epävarmuus, alakuloisuus, erilaiset pelot, kyynisyys, ahdistus, toivottomuus, luopumisen tunne, luottamuksen menettäminen, suru, ikävä ja tunteettomuus. Ahdistuksen tunnetta kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Yks toivoa heikentävä, et ku perhe ja parisuhde oli aika vahva tavote ja toivoa lisäävä, et sit ku yht’äkkiä meni usko koko hommaan, ni se, joka tuottaa onnea ja hyvää oloa, ni se viedään sinne suurimpaan ahdistuksen lähteeseen.”*

Kuutio 3. Isien toivoa heikentävät tekijät.

Perheen sisäiset vaikeudet. Isien toivoa heikensivät perheen sisäiset vaikeudet, joilla tarkoitetaan perheen sisäisiä huolia, parisuhteen vaikeutumisesta huoltajuushuolien näkemyseroissa sekä asioiden hallitsemattomuutta. Isät kuvasivat perheen sisäisten huolten, kuten lapsen yrittämisen vaikeuden, vähäisen ajankäytön lapsen kanssa, lasten huonon vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen sekä perheen sisäisten ristiriitojen heikentävän toivoa. Parisuhteen vaikeutuminen ja näkemyserot arjen asioissa sekä huolet lasten huoltajuudessa, koettiin tasapainottomana parisuhteena, muutoksina parisuhteessa, luottamuspuolana, vuorovaikutusongelmina, puolison vaikeana luonteena, puolison aiheuttamina ikävinä tapahtumina lasten huoltamisessa sekä yhdessä jatkamisen vaikeutena. Muutoksia parisuhteessa kuvattiin aineistossa esimerkiksi seuraavalla tavalla: *"Jotenkin mä kuitenkin nään, et se lapsi on vaikea pala sille parisuhteelle. Ehkä se jobtuu siitä, et on oltu niin pitkään yhdessä ja sit on tullu kolmas. Se roolijako muuttuu sitte myöski just sillä betkellä."*

Asioiden hallitsemattomuus tuli esille anteeksi antamattomina asioina, asioiden kehittymättömyytenä, asioista luopumisena, negatiivisina asioina, asioiden kasaantumisena ja valinnanvapauden puutteena. Asioiden kehittymättömyyttä toivon heikentäjänä kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *"Jos näkee et näillä asioilla on mahdollisuus kehittyä, mut sit ku ne ei kehitykään, sit ollaan siinä rajalla, et alkaa se torni kaatumaan sinne epätoivon suuntaan."*

Elämän muutokset. Isien toivoa heikensivät elämässä tapahtuvat erilaiset muutokset, omat ja läheisten terveysongelmat sekä seuraukset läheisen kuolemasta. Toivoa heikentäviä ovat suuret elämän muutokset, pienemmät arkielämän muutokset, muutokset ihmissuhteissa ja elämän suunnittelemattomuus. Omat tai läheisten terveysongelmat, kuten erilaiset sairaudet, oma alkoholin käyttö, lapsen tai tulevan lapsen tai työtoverin sairaus, heikentävät isien toivoa. Elämän muutoksiin liittyvää kokemusta kuvattiin aineistossa esimerkiksi seuraavasti: *"Sellaset yllättävät muutokset, oli se nyt sit avioero tai sairastuminen,*

ne horjuttaa sitä tasapainoa ja heikentää toivoa.”

Läheisen ihmisen kuoleman seuraukset, kuten oman lapsen menettämisestä tai oman äidin tai isän kuolemasta aiheutuneet tapahtumat ja elämäntilanteet koettiin voimakkaasti toivoa heikentävinä. Läheisen ihmisen kuolemasta aiheutuneita seurauksia kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Isä olisi saanu elää vähän pidempään. Varmaan olisi osa munkin päätöksistä ollu vähän rationaalisempia. Ei olisi ehkä ollu niin kiire pois kotoa.”*

Toimeentulon epävarmuus. Isien toivoa heikensivät työn kuormittavuus, taloushuolet ja yhteiskunnallisten tilanteiden vaikutukset. Isät kokivat työn kuormittavan, koska se vie aikaa perheeltä, työn palkitsevuus on vähäistä ja heillä on epävarmuutta töiden jatkumisesta. Toivoa heikensivät taloushuolet, kuten suuri asuntolaina sekä huono maailmantalouden tilanne. Yhteiskunnallisten tilanteiden vaikutukset, kuten yhteiskunnallinen rauhattomuus, yhteiskunnan käytännöt huoltajusasioissa sekä mediavaikutukset, heikensivät toivoa. Yhteiskunnallista rauhattomuutta kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: *”Jos aattelee sellaisia bidasteita toivon kautta. Ehkä se yleinen yhteiskunnallinen myllerrys aiheuttaa tuskaa. Miks sekoillaan, hötkyilläään, toubotetaan. Tätä on yhteiskunnallisen uudelleen organisoitumisen aikaa.”*

Pohdinta

Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitiin tarkastelemalla uskottavuutta, vahvistettavuutta, refleksiivisyyttä ja siirrettävyyttä (Kylmä & Juvakka 2012). Uskottavuutta vahvisti isien avoimien haastattelujen avulla saatu tieto, jonka he tuottivat omien kokemustensa näkökulmasta (Kylmä ym. 2003). Isien ajatusten ja kokemusten esille saaminen edellytti laadullisen tutkimuksen ja avoimen yksilöhaastattelumenetelmän valintaa. Tutkimusraportin ensimmäinen kirjoittaja on ollut tekemisissä tutkittavan ilmiön kanssa

omien elämänvaiheiden ja työkokemuksen kautta yli 20 vuotta sekä isyyden tutkimusorientaatiosta käsin lähes kolme vuotta. Sidonnaisuudet aiheuttivat ensimmäiselle kirjoittajalle jatkuvaa pohdintaa, jonka avulla hän selkiytti ja varmisti omien ennakkokäsitystensä erillään pitämisen suhteessa isien tuottamaan tietoon. Pohdintaa käytiin myös tutkimusryhmässä. Tutkimuksen osallistujamäärä oli pieni, mutta he kykenivät antamaan riittävästi kuvailevaa tietoa tutkimusaiheesta (Elo & Kyngäs 2008) ja aineiston keruu lopetettiin siinä vaiheessa, kun uutta tietoa isien toivosta ei enää ilmennyt. Tutkimuksen eri vaiheista keskusteltiin tutkimusryhmässä.

Tutkimuksen vahvistettavuus varmistettiin tutkimusprosessin avoimella kirjaamisella. Tutkimuksen kuluessa pidettiin tutkimuspäiväkirjaa ja tehtiin muistiinpanoja, johon palattiin jokaisessa tutkimuksen vaiheessa (Kylmä & Juvakka 2012, Graneheim & Lundman 2003). Refleksiivisyys ennakoitiin tutustumalla aiheeseen aiempien tutkimusten avulla, kuvaamalla tutkimuksen lähtökohdat ja palaamalla alkuperäisaineistoon tutkimuksen eri vaiheissa osoittaen yhteys tulosten ja aineiston välillä (Kyngäs ym. 2011, Kylmä & Juvakka 2012).

Aiemmissa tutkimuksissa tuli esille vahvasti isän toivon sidonnaisuus lapsen tai puolison sairauteen tai heidän menettämiseen. Tämän tutkimuksen lähtökohdaksi valikoitui terveiden lasten isien toivo, koska aihetta on tutkittu vähän tai tutkimus on kohdentunut yhdessä molempiin vanhempiin.

Tulosten siirrettävyyden arviointia on pyritty helpottamaan kuvaamalla tutkimukseen osallistujia, heidän valintaansa ja elämäntilannettaan (Graneheim & Lundman 2003). Osallistujien kuvaamisessa suojattiin kuitenkin haastateltujen isien yksilöllisyyttä siten, ettei ketään kyetä tunnistamaan. Isät ilmoittautuivat tutkimukseen itse ja osallistuminen oli heille vapaaehtoista. Osallistujien joukko edusti elämänvaiheesta riippumatta hyvin erilaisia isiä, jotka tulivat eri lähtökohdista ja elivät erilaisissa elämäntilanteissa.

Tutkimusetiikka

Tutkimuksessa on noudatettu osallistujien oikeuksien, hyvän kohtelun sekä yksityisyyden suojaamisen ja kunnioittamisen periaatteita. Osallistuminen oli vapaaehtoista ja osallistujat informoitiin sekä suullisesti että kirjallisesti (Kylmä & Juvakka 2012). Osallistujilla oli oikeus kieltäytyä tutkimuksesta tai keskeyttää siihen osallistuminen missä vaiheessa tahansa. Tutkimusesitteessä kerrottiin keskeiset asiat: tutkimuksen aihe, osallistujat ja toteutustapa. (Kylmä & Juvakka 2012.) Tutkimusesite annettiin kaikille osallistujille haastattelujen alussa tietoon perustuvan suostumuksen allekirjoittamisen yhteydessä. Tutkimus toteutettiin ja raportoitiin huolellisesti, avoimesti ja rehellisesti. Tutkimuksen eri vaiheissa huolehdittiin siitä, että osallistujiin liittyvät merkinnät ja haastattelunauhut hävitettiin analyysin jälkeen. (Burns & Grove 2005, Leino-Kilpi & Välimäki 2009.)

Tulosten tarkastelu

Myönteisen isyyden toivo tuli tutkimuksessa esiin yhtenä toivon ulottuvuutena. Terveiden lasten isien toivo on lapsen saamisen ja lapsissa jatkuvan tulevaisuuden toivoa. Tämän kaltaisia tuloksia ei tullut esille sairaiden lasten isien toivon tutkimuksissa, mutta Juvakan (2000) mukaan toivon kokemuksessa on tulevaisuuden ja jatkuvuuden kokemus. Isien toivo näyttäytyy normaaliin elämään liittyvänä ilmiönä, jossa toivo on lapsen saamisessa ja isäksi tulemisessa. Toivo näkyy ylisukupolvisena lapsissa jatkuvana tulevaisuutena.

Toivo on tunnetta hyvänä isänä olemisesta ja se sisältää isän hyviä tunteita. Isien toivo on yhteydessä pelon hallinnan tunteisiin. Vanhempien toivon ja onnellisuuden tunteiden yhteys tuli esille samansuuntaisena Landgrenin ja Hallströmin (2010) tutkimuksessa, jossa koliikkivauvan vanhemmat kokivat voimattomuudesta ja kärsimyksestä huolimatta toivoa. Myös Morfei ym. (2001) totesivat molempien vanhempien kokevan toivoa ja pelkoa, mutta isät kokivat pelkoa vähemmän kuin äidit ja toivoa enemmän kuin äidit.

Isät kuvasivat toivoaan havaittavana toivona, jolla tarkoitetaan konkreettisten arkielämän asioiden monipuolista näkemistä, lasten tasapainoisen kehityksen seuraamista, rajojen opettamista lapsille sekä konkreettista toimintaa lasten kanssa. Samansuuntaisia tuloksia esittivät Huang ym. (2012) tutkimuksessaan, jossa tuli esille kehitysvammaisten lasten isien toivon kokemukset vammaisen lapsen kehittymisen ja toiminnan kautta.

Isien toivo on parisuhteen säilymistä ja vuorovaikutuksellista läsnäoloa lasten arjessa. Vastaavia tuloksia ei ole tullut esille aiemmissa tutkimuksissa. Terveiden lasten isien kuvaama toivo kohdentuu perheen sisällä perheenjäsenten välisiin suhteisiin. Isät totesivat toivon kohdentuvan parisuhteeseen. Heidän toivonsa kiinnittyy parisuhteen vakauteen, tasaisuuteen, varmuuteen ja yllätyksettömyyteen. Toisaalta isien toivo kiinnittyy myös lasten kasvuun, kehitykseen ja toimintaan. Nämä tulokset osoittavat isien toivon kohdentuvan perheen sisäisiin suhteisiin, jolla on merkitystä koko perheen hyvinvoinnille.

Toivo on hyvän terveen elämän suunnan näyttävä ja se on aina läsnä. Toivo on hyvää terveyttä ja syy elää hyvää elämää. Jumisko ym. (2011) toteavat tutkimuksessaan, että toivon sisäinen prosessi edellyttää toivon liittämistä tekemiseen ja ulkoinen prosessi vahvistaa toivossa olemista. Kylmän (2000) mukaan toivossa on kyse eri elämäntilanteisiin liittyvien mahdollisuuksien tunnistamisesta. Kashdan ym. (2002) kuvaavat toivoa ihmisen perusominaisuutena, vahvuutena ja osana hänen hyvinvointiaan, joka täyttää elämän.

Isien toivo on myös ajatuksellista toivoa, jolla tarkoitetaan sisäistä, uskonnollista, uuden tulevaisuuden toivoa. Samankaltaisia tuloksia esitti Tikkanen (2012) tutkimuksessaan nuorten toivosta, jossa toivon todettiin olevan mielensisäistä toimintaa ja toivolla ja hengellisyydellä on yhteys; toivo sisältyy voimavarana ihmisen elämänkaaren eri kehitysvaiheisiin, elämänlaatuun ja hengellisyteen.

Isien toivoa vahvistavat positiivisen tunnevalikoiman laajentuminen, hyvien ihmis-

suhteiden, voimaannuttavien harrastusten ja myönteisen elämänasenteen säilyminen. Isään itseensä liittyvät myönteiset ominaisuudet, myönteinen suhtautuminen asioihin, oma aika ja harrastukset vahvistavat toivoa. Näiden avulla isät kykenevät näkemään elämässä olevat pienet, hyvät asiat ja positiivisen tulevaisuuden. Tulos vahvistaa aiempaa tietoa, sillä Kavanaugh ym. (2005) mukaan vanhemmat kokivat toivonsa vahvistuvan myönteisestä suhtautumisesta sairaan lapsensa hoitoon.

Perheen tiivis yhteisöllisyys, lapset, toimiva parisuhde, yhteenkuuluvuuden tunne parisuhteessa ja läheisten antama tuki vahvistavat isien toivoa. Isät toivat esiin perheen yhteisiä onnistuneita kokemuksia ja muistoja, kuten perheen kanssa vietetty aika, yhdessä tekeminen, ruokaileminen, yhteiset lomamatkat, perheen sisäiset sopimukset ja rutiinit, vakaa perhetilanne sekä sukuun kuulumisen tunne. Samankaltaisia tuloksia ovat esittäneet Huang ym. (2012) tutkimuksessaan, jossa isien toivo vahvistui tiiviin yhdessäolon avulla kehitysvammaisen lapsen kanssa. Näillä tuloksilla on merkitystä tutkittaessa perheitä perhehoitotieteen näkökulmasta, koska perhehoitotieteessä tutkimus kohdentuu mm. perheen terveyden edistämiseen vanhemmuutta tukemalla. Isien toivon vahvistumisen kokemukset auttavat ymmärtämään isien tilannetta perheessä. Isien toivoa vahvistamalla tuemme heidän vanhemmuuttaan ja edistämme koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Tulokset auttavat ennalta ehkäisevän terveydenhuollon palvelujen kehittämistyössä.

Avioero koettiin toivoa vahvistavana ja heikentävänä tekijänä. Tutkimuksessa tuli esiin avioero isien toivon vahvistajana liittyen isien pohdintoihin positiivisesta elämänasenteesta, jossa persoonan pitää olla vahva. He kokivat, että avioero voi kääntyä toivoa vahvistavaksi myös silloin, kun siitä on kulunut tarpeeksi pitkä aika. Toisaalta näihin tuloksiin liittyvät isien kuvaamat pelot joutumisesta henkiseen romahtamispisteeseen, jossa ihminen menettää toivonsa lopullisesti. Näistä syistä johtuen isät kokivat, että avioero on pakko kääntää toivoa

vahvistavaksi tekijäksi, jotta toivo säilyy. He kuvasivat avioeroa toivoa heikentävänä siltä osin, että perusluottamus ihmissuhteisiin on menetetty ja he pelkäävät uuden ihmisuhteen aloittamista.

Isien toivoa vahvistavat elämän tasapainoisuuteen liittyvät asiat, kuten hyvän terveydentilan vaaliminen, avun saantiin uskominen, valoisan tulevaisuuden näkeminen, vahvistavan surun kanssa eläminen ja tasapainoisen elämän erilaiset tapahtumat. Isät kokivat, että elämän eri osa-alueiden tulee olla tasapainossa ja omassa tai perheen elämässä heidän mielestään parasta on tasapainon tilanne. He kokivat yhteiskunnan tai maailmalaajuisen rauhattomuuden sekoittavat tasapainoa. Tasapainossa pysyminen vahvistaa isien toivoa ja heillä on tarve pyrkiä siihen oman itsensä ja perheen kesken sekä työ- ja perhe-elämän kesken. Tämä on uusi tulos ja avaa ymmärrystä Suomessa tapahtuneista perhesurmista siltä osin, jos näiden perheiden isät ovat kokeneet tasapainottomuutta elämän eri osa-alueiden välillä.

Isien toivoa heikentävät isän kielteiset ominaisuudet, kuten oman persoonan ristiriidat ja kielteiset tunteet. Isien mielestä miehenä olemisen vaikeus sekä oman rajallisuuden ymmärtäminen vaikuttavat oman persoonan ristiriitoihin. Miehenä olemiseen liittyy isien mukaan pelon kanssa eläminen, johon he kuvasivat tarvitsevansa toivoa. He kyseenalaistavat omia rajojaan ja tasapainottelevat henkisen koossapysymisen kanssa. He pyrkivät muuttamaan minuuttaan mm. suhteessa puolisoon ja kokevat pettymyksen ja toivon heikentymisen tunnetta, jos uusi minuus ei toimi toivotulla tavalla. Oma rajallisuus tuli esille huolena oman henkisen jaksamisen, ikääntymisen ja rajallisuuden tiedostamisen suhteen.

Perheen sisäiset vaikeudet ja elämän muutokset tulivat esille isien toivoa heikentävinä tekijöinä. Isät kuvasivat mm. perheen sisäisiä huolia, parisuhteen vaikeutumiseen ja huoltajuuteen liittyviä huolia, vanhempien näkemyseroihin ja perheen talouteen liittyviä huolia. Elämässä tapahtuvat erilaiset muutokset, kuten muutokset ihmissuhteissa, omat tai läheisten terveysongelmat, lä-

heisen kuolema tai taloudelliset muutokset, koettiin keskeisesti isien toivoa heikentävänä tekijöinä. Nämä ovat uusia ja keskeisiä tuloksia isien hyvinvoinnin ja toivon kannalta, koska toivon heikentyessä ihmisen hyvinvointi vähenee ja pahoinvointi lisääntyy. Isien toivoa heikentävät tulokset ovat tärkeitä, koska ne liittyvät isien omaan persoonaan, omaan perheyhteisöön ja läheisiin ihmissuhteisiin. Tulosten käsittely ja huomioiminen osana vanhemmuutta, auttaa ymmärtämään niiden merkitystä perhetilanteita selvitellessä.

Päätelmät ja jatkotutkimusehdotukset

Tulokset isien toivoa heikentävistä ja vahvistavista tekijöistä on hyvä ottaa huomioon tarkasteltaessa koko perheen terveyttä ja hyvinvointia, koska isien läsnäolo ja osallisuus on merkittävä resurssi koko perheelle. Isien voimavarojen tukeminen, huoltien ja elämän muutosten käsittely ennalta ehkäisevässä terveydenhuollossa on tärkeää pyrittäessä vaikuttamaan isien, äi-

tien ja lasten hyvinvointiin. Tuloksia voidaan hyödyntää perheiden terveyden edistämisen ja hoitotyön interventioiden kehittämistyössä ja autettaessa perheitä kolmannen sektorin palveluissa. Tuloksia voidaan hyödyntää perhehoitotyön koulutuksessa, jossa opetellaan tunnistamaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia uhkaavia tunnusmerkkejä, varhaista tukemista tai voimavaraistavia työmenetelmiä.

Tulokset tuottivat perhehoitotieteelle osin uutta tietoa terveiden lasten isien toivosta. Jatkossa tulisi selvittää, miten terveiden lasten äidit kokevat toivonsa, mitkä tekijät vahvistavat ja heikentävät äitien toivoa.

KIITOKSET

Kiitämme Miessakit ry:tä avusta tutkimuksen aineistonkeruuvaiheessa.

VASTUUALUUEET

Tutkimuksen suunnittelu: SN, PÄK, JK, aineiston keruu: SN, aineiston analyysi: SN, PÄK, JK, käsikirjoituksen kirjoittaminen: SN, käsikirjoituksen kommentointi: PÄK, JK.

LÄHTEET

- Burns N & Grove SK. 2005. *The practice of nursing research. Conduct, critique, and utilization*. Elsevier Saunders, Philadelphia.
- Carnevale FA. 2004. The story of Margaret and her family: forced choices, obligations, and hope. *Pediatric Nursing* 30 (3), 238–241.
- Chou C-Y, Chen Y-C, Chen C-L, Chen J-L & Mu P-F. 2009. Family experience of waiting for living donor liver transplantation: from parental donor perspective. *Journal of Clinical Nursing* 18, 1684–1692.
- Elo S & Kyngäs H. 2008. The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*. 62 (1), 107–115.
- Eskola J & Vastamäki J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola J & Valli R. *Ikku-noita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. WS Bookwell Oy, Juva, 27–31.
- Graneheim UH & Lundman B. 2004. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today* 24, 105–112.
- Huang Y-P, Chen S-L & Tsai S-W. 2012. Father's experiences of involvement in the daily care of their child with developmental disability in a Chinese context. *Journal of Clinical Nursing* 21, 3287–3296.
- Jumisko E, Lexell J & Söderberg S. 2011. Living with moderate or severe traumatic brain injury. The meaning of family members' experiences. *Journal of Family Nursing* 13 (3), 353–369.
- Juvakka T. 2000. *Elämää risteyskohdissa. Hermeneuttiseen fenomenologiaan ja kehoillisuuteen perustuva tutkimus 15–16-vuotiaiden nuorten toivon kokemuksista heidän jokapäiväisessä elämässään*. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 82, Kuopio.
- Kashdan TB, Pelham WE, Lang AR, Hoza B, Jacob RG, Jennings JR, Blumenthal JD & Gnagy EM. 2002. Hope and optimism as human strengths in parents of children with externalizing disorders: stress is in the eye of the beholder. *Journal of Social and Clinical Psychology* 21 (4), 441–468.
- Kavanaugh K, Savage T, Kilpatrick S, Kimura R & Hersherberger P. 2005. Life support decisions for ex-

- tremely premature infants: report of a pilot study. *Journal of Pediatric Nursing* 20 (5), 347–359.
- Ko C, Smith P, Liao H and Chiang H. 2014. Searching for reintegration: life experiences of people with schizophrenia *Journal of Clinical Nursing* 23, 394–401.
- Kohlbacher F. 2006. The use of qualitative content analysis in case study research. *Qualitative Social Research* 7(1). Viitattu 18.10.2013 <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/75/154>
- Kuzel A. 1999. Sampling in qualitative inquiry. Teoksessa Crabtree B & Miller W. *Doing Qualitative Research*. Sage Publications, Thousand Oaks, 33–45.
- Kylmä J. 2000. *Dynamics of hope in adult persons living with HIV/AIDS and their significant others - a substantive theory*. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 85, Kuopio.
- Kylmä J & Juvakka T. 2012. *Laadullinen terveystutkimus*. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Kylmä J, Vehviläinen-Julkunen K & Lähdevirta J. 2003. Laadullinen terveystutkimus – mitä, miten ja miksi? *Duodecim* 119 (7), 609–615.
- Kyngäs H, Elo S, Pölkki T, Kääriäinen M & Kanste O. 2011. Sisällönanalyysi suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitotiede* 23 (2), 138–148.
- Landgren K & Hallström I. 2010. Parents experience of living with a baby with infantile colic – a phenomenological hermeneutic study. *Scandinavian Journal Caring Sciences* 25, 317–324.
- Leino-Kilpi H & Välimäki M. 2009. *Etiikka hoitotyössä*. WSOY Oppimateriaalit Oy, Helsinki.
- Lloyd TJ & Hastings R. 2009. Hope as a psychological resilience factor in mothers and fathers of children with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research* 53 (12), 957–968.
- Marshall C & Rossman G. 1999. *Designing Qualitative Research*. Sage Publications, Thousand Oaks.
- Maxton F. 2008. Parental presence during resuscitation in the PICU: the parents' experience. Sharing and surviving the resuscitation: a phenomenological study. *Journal of Clinical Nursing* 17, 3168–3176.
- Moen OL, Hall-Lord ML & Hedelin B. 2011. Contending and adapting every day: Norwegian parents' lived experience of having a child with ADHD. *Journal of Family Nursing* 17 (4), 441–462.
- Morfei MZ, Hooker K, Fiese BH & Cordeiro AM. 2001. Continuity and change in parenting possible selves: a longitudinal follow-up. *Basic and Applied Social Psychology* 23 (3), 217–223.
- Mulligan J, Macculloch R, Good B & Nicholas DB. 2012. Transparency, hope, and empowerment: a model for partnering with parents of a child with autism spectrum disorder at diagnosis and beyond. *Social Work in Mental Health* 10, 311–330.
- Nicholas DB, Gearing RE, McNeill T, Fung K, Luchetta S & Selkirk EK. 2009. Experiences and resistance strategies utilized by fathers of children with cancer. *Social Work in Health Care* 48, 260–275.
- Patistea E, Makrodimitri P & Panteli V. 2000. Greek parents' reactions, difficulties and resources in childhood leukemia at the time of diagnosis. *European Journal of Cancer Care* 9, 86–96.
- Sandelowski M. 2000. Whatever happened to qualitative description? *Research in Nursing & Health* 23, 334–340.
- Tronchin DMR & Tsunehiro MA. 2006. Caring and living with a premature infant: the father's experience. *Revista Latino-Americana de Enfermagem* 14 (1), 93–101.
- Tikkanen K. 2012. *15–20-vuotiaiden nuorten toivo, sen ylläpitäminen ja vahvistaminen*. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö, Hoitotiede. Acta Universitatis Tampereensis 1707, Tampere.

Sanna Nieminen, TtM, terveysneuvonnan johtaja, Avoterveydenhuolto, Nurmijärven kunta, Vaskomäentie 2, 01800 Klaukkala, sanna.nieminen@nurmijarvi.fi

Päivi Åstedt-Kurki, THT, professori, Terveystieteiden yksikkö, Hoitotiede, 33014 Tampereen yliopisto, PSHP, yleisballinto, paivi.astedt-kurki@uta.fi

Jari Kylmä, FT, dosentti, yliopistonlehtori, Terveystieteiden yksikkö, Hoitotiede, 33014 Tampereen yliopisto, jari.kylma@uta.fi